

van een zin staat en dus met een hoofdletter geschreven wordt: 'Lange tijd...' (68), 'Lange vergaderingen...' (148). Verder laat Van der Land de lezer te vaak in het ongewisse over de context van een gebeurtenis. Hij schrijft bijvoorbeeld 'Door de recente ontwikkelingen is het milieu het belangrijkste onderwerp in het verkiezingsprogramma' (258) — we schrijven 1988 — zonder aan te geven welke ontwikkelingen hij bedoelt. Om in termen van de auteur te blijven: het is zeker geen ideaal proefschrift, maar evenmin een desillusie.

Paul Lucardie

K. Ribbens, *Universitaire journalistiek tussen onafhankelijkheid en informatievoorziening. Een geschiedenis van het U-blad* (Utrecht: Matrijs, 2003, 224 blz., €17,95, ISBN 90 5345 232 X).

Met het verschijnen van diverse studies over landelijke en regionale dagbladen is persgeschiedenis tot een volwassen loot aan de historische boom uitgegroeid. Nu is er ook een studie naar het Utrechtse universiteitsblad. Al eerder waren enkele periodieken uit de wereld van het hoger onderwijs onderwerp van studie, maar de inspiratie tot dit boek kwam voort uit het feit dat in 1999 de Stichting Utrechts Universiteitsblad werd opgeheven en het blad werd ondergebracht in een zelfstandige universitaire dienst. Dat lijkt een organisatorische bijzaak, maar juist het gevecht om de organisatievorm staat centraal in het boek van Ribbens.

Het *U-blad* ontstond in 1969, een periode waarin politisering en studenteninspraak sterk opgeld deden. Anders dan op basis daarvan zou mogen worden verwacht, ontstond het blad niet uit een behoefte van studenten aan grotere openheid, maar op last van het universiteitsbestuur, dat een verbeterde informatievoorziening voor zijn medewerkers en studenten nastreefde. Het had daarbij eerder een bedrijfsorgaan in gedachten dan een onafhankelijk weekblad. Door samenvoeging van enkele mededelingenbladen binnen de universiteit en het aantrekken van een professionele redactie dachten de bestuurders een vorm te hebben gevonden, waarbij informatie over wat er binnen de universiteit leefde en voorviel, op een heldere wijze naar buiten zou worden gebracht. De in dezelfde periode opgezette afdeling PR kende eenzelfde bestaansgrond.

Al snel bleek dat met name de hoofdredacteur een heel andere richting wenste in te slaan. Klakkeloos opnemen van mededelingen was zijn inziens een te slaafse opstelling tegenover de universiteit. Hij wilde een politiek links, kritisch geluid laten horen. Onduidelijk is in hoeverre de meerderheid van de lezers zo'n invulling wenste. Het lijkt eerder de ambitie van de hoofdredacteur zelf te weerspiegelen, die een 'echte' krant wilde maken. Een groep lezers viel het in ieder geval nogal rauw op het dak, namelijk die van de bestuurders van de universiteit. Zij waren bang voor negatieve berichtgeving over de instelling en wilden niet dat groepen binnen en buiten de universiteit zich geschoffeerd zouden voelen. Terecht vonden ze dat het *U-blad* informatie moest geven over en voor de universitaire gemeenschap. Dit conflict zat al ingebakken in de onduidelijke opdracht die de redactie van het universitaire weekblad had meegekregen. Ribbens doet vrij omstandig uit de doeken hoe diverse commissies klaarheid probeerden te scheppen in de verwoeste onderlinge betrekkingen, wat uiteindelijk leidde tot het vertrek van redactieraad en hoofdredacteur en de invoering van een nieuw reglement.

Een nieuwe eindredacteur stuurde eind jaren zeventig het blad in rustiger en neutraler vaarwater. De tijdgeest veranderde, waardoor de gepolariseerde politieke stellingname verdween. Het afwentelen van dreigende bezuinigingen verlegde ook de prioriteiten van de redactie. Het blad

werd ondergebracht in een zelfstandige stichting. Dat de opheffing van die stichting in 1999 zonder grote conflicten gepaard ging, is het bewijs van de veranderende tijden en ook het grotere vertrouwen tussen redactie en broodheer.

De studie bestaat behalve uit de doorlopende, chronologische, grondtekst, uit enkele intermezzi die in afwijkend lettertype zijn gezet. In driekolomsopmaak zijn thema's uitgewerkt die zich in meer dan incidentele aandacht mochten verheugen, zoals emancipatie en democratisering. Omdat die thema's door het boek heen zijn gestrooid, staan ze soms chronologisch op een verkeerde plek. Dat komt de leesbaarheid niet ten goede. In een al evenmin zeer goed leesbaar grijs lettertype komen meer direct aan de inhoud van het blad gerelateerde onderwerpen aan de orde, zoals speciale kerstuitgaven of columns. Het lijkt er een beetje op dat die intermezzi de tekst wat moeten opleuken. De grondtekst is vrij feitelijk en droog, de bestudeerde notulen schijnen af en toe nog door in de tekst. Sommige botsingen en conflicten worden niet helder. De bronnen zwijgen blijkbaar en informanten hebben er niet over willen praten. Omdat vooral de hoofdredacteuren daarin een grote rol speelden, blijft de vraag open hoe groot de invloed was van de rest van de redactie. Wie bepaalde er eigenlijk welke rubrieken en columns werden opgenomen?

Het is uiteindelijk allemaal niet erg wereldschokkend. Hier wreekt zich de beperkte reikwijdte en betekenis van het onderwerp van deze studie. Verbreed had het boek kunnen worden door vaker en intensiever te vergelijken met collega-universiteitsbladen of met andere 'corporate' periodieken. De verschillen of overeenkomsten hadden dit boek voor een bredere doelgroep interessanter gemaakt.

Fred Vogelzang

‘C’estoit comme songe et mocquerie de parler de pardon.’ Obstructie bij een pacificatiemaatregel (1566-1567)*

VIOLET SOEN

Inleiding

Het generaal pardon of pardon général — een tijdelijke gunst verleend aan een groep mensen die zich schuldig heeft gemaakt aan een misdrijf tegen de staat — werd in de vroegmoderne tijd beschouwd als een efficiënte strategie om een woelige maatschappij te pacificeren en de vorstelijke machtsuitoefening te herbevestigen.¹ Zo kondigden de landvoogden in de Nederlanden in de onrustige jaren 1570-1574 driemaal een generaal pardon af: Alva publiceerde het eerste generaal pardon op 16 juli 1570 in Antwerpen en verlengde dit vervolgens op Pinksteren 23 mei 1572, terwijl zijn opvolger, Don Luis de Requesens, op 6 juni 1574 een nieuw en breder generaal pardon afkondigde. Al deze verzoeningsinspanningen bereikten in 1576 een hoogtepunt in de Pacificatie van Gent.

Verschillende auteurs hebben het generaal pardon in de marge van hun eigen onderzoek bestudeerd. Gustaaf Janssens leverde pionierswerk in zijn studie naar de loyale oppositie in Brabant², terwijl Hugo de Schepper vooral de winst onderzocht die de landsheerlijke macht uit gratieverlening kon behalen.³ Guido Marnef bekeek het effect van een dergelijke genademaatregel op de religieus vlottende middengroepen in Antwerpen⁴ en Aline Goosens toetste in haar institutionele studie over de inquisitie(s) het generaal pardon op zijn comptabiliteit met de toenmalige ketterwetgeving.⁵ In een recente overzichtsbundel *España y las 17 provincias de los Países Bajos. Una revisión historiográfica (XVI-XVIII)* handelen maar liefst twee bijdragen over ‘estrategias de pacificación’ en ‘intentos de reconciliación’ tijdens de Nederlandse Opstand en in een derde artikel onderzoekt Geoffrey Parker de kans op pacificatie in

* We danken prof. dr. J. Roegiers en de redactie van de BMGN voor hun suggesties en opmerkingen bij het nalezen van het manuscript.

¹ Zie: H. de Schepper, ‘Repressie of clementie in de Nederlanden onder Karel V en Filips II’, in: B. C. M. Jacobs, e. a., ed., *Een rijk gerecht. Opstellen aangeboden aan P. L. Nève* (Nijmegen, 1998) 341-364, 341 vlg. of de Spaanstalige variant van hetzelfde artikel: ‘Pena o gracia en Flandes bajo Carlos V y Felipe II (1521-1598)’, in: J. Martínez Millán, ed., *Felipe II (1527-1598), Europa y la Monarquía Católica* (2 dln.; Madrid, 1998) II, 795-814.

² G. Janssens, *Brabant in het verweer. Loyale oppositie tegen Spanje’s bewind in de Nederlanden van Alva tot Farnese, 1567-1578* (Kortrijk, Heule, 1989) 164-168 en 215-221.

³ De Schepper, ‘Repressie’, 346.

⁴ G. Marnef, *Antwerpen in de tijd van de Reformatie. Ondergronds protestantisme in een handelsmetropool 1550-1577* (Antwerpen, 1996) 172-176.

⁵ A. Goosens, *Les inquisitions modernes dans les Pays-Bas méridionaux, 1520-1633* (2 dln.; Brussel, 1997-1998) vooral I, 114-120.